

Ks. Jarosław Czerkawski – Kielce, Lublin

KATECHEZA, EWANGELIZACJA I EKUMENIZM W POSOBOROWYM NAUCZANIU KOŚCIOŁA

Kościół katolicki pragnie jedności wszystkich chrześcijan. Z tej przyczyny jest gotowy do dialogu ekumenicznego, który po Soborze Watykańskim II skutecznie uprawia i propaguje. Swoją naukę wyraża w odpowiednich dokumentach. Sobór Watykański II w *Dekrecie o ekumenizmie* określił katolickie zasady ekumenizmu, wyznaczając jednocześnie podstawy dialogu ekumenicznego¹. Na potrzeby niniejszej pracy przeanalizujemy naukę Kościoła na temat ekumenizmu zawartą w dokumentach katechetycznych oraz spróbujemy ukazać, jak katecheza w praktycznej działalności rozumie ekumenizm². Katecheza jest rzeczywistością, w której następuje przekaz i pogłębianie wiary, stąd stanowi dobre miejsce zapoznawania katolików nie tylko z nauką własnego Kościoła, ale także z doktryną innych Kościołów. Nauczanie katechetyczne wyznacza też ramy rozumienia dialogu ekumenicznego, pozwala na pogłębienie własnej wiary i otwarcie się na działanie Ducha Świętego, który łączy uczniów Chrystusa w miłości. Podejmiemy też próbę ukazania rozumienia jedności Kościoła w nauczaniu Kościoła i w dialogu ekumenicznym oraz zastanowimy się, jakie zadanie w tym względzie ma katecheza o wymiarze ewangelizacyjnym.

I. Dokumenty katechetyczne o ekumenizmie

1. Adhortacja *Evangelii nuntiandi*

W Adhortacji apostolskiej *Evangelii nuntiandi* papież Paweł VI pisze o chrześcijanach, którzy nie mają pełnej łączności z Kościołem katolickim.

¹ Por. Sobór Watykański II, *Dekret o ekumenizmie* (dalej DE), nr 2–4.

² Por. L. Fortino, *Ekumenizm*, w: *Słownik katechetyczny*, red. C. Bissoli, Warszawa 2007, s. 238–241.

Podjęta współpraca winna zaowocować jednością w prawdzie, tej bowiem pragnął Chrystus. Kościół katolicki jest świadomy zadania, jakie ma w budowaniu jedności, gdyż jest zobowiązany do świadczenia o pełni Objawienia. Depozyt tego Objawienia wspólnota katolicka przechowuje i przekazuje światu³.

2. *Directorium catechetisticum generale*

Dokument zaznacza, że „wspólnoty chrześcijańskie powinny mieć udział w dialogu ekumenicznym i w innych poczynaniach zmierzających do przywrócenia jedności chrześcijan”⁴. Analizując problem jedności chrześcijan od strony posługi katechetycznej Kościoła, instrukcja podkreśla, iż katecheza jest pomocna w tym wymiarze, ponieważ do niej należy jasny wykład nauki Kościoła. Ponadto katecheza zapoznaje z innymi wyznaniem chrześcijańskimi zarówno w punktach zgodnych z nauką Kościoła, jak i w rozbieżnych. Depozyt wiary powinien być tak przekazywany, aby nie wprowadzać w błąd chrześcijan odłączonych co do prawdziwej nauki Kościoła. Należy także w przekazie i nauczaniu zachować hierarchię prawd nauki katolickiej⁵.

3. Adhortacja *Catechesi tradendae*

Jan Paweł II w Adhortacji apostolskiej *Catechesi tradendae* pisze, że ruch ekumeniczny, który zrodził się w Kościele pochodzi od natchnienia Chrystusowego, który pragnął jedności wszystkich swoich uczniów. Pragnienie Chrystusa odnośnie do jedności skłania papieża do używania w dokumencie sformułowania „ekumeniczny wymiar katechezy”⁶.

Kościół w swojej posłudze katechetycznej zobowiązuje wszystkich swoich wiernych do uczestnictwa w ruchu ekumenicznym, który dąży do przywrócenia jedności chrześcijan⁷. Katecheza pozostaje ekumeniczną tylko wtedy, gdy naucza, że prawda objawiona znajduje się w Kościele katolickim. Należy to czynić z szacunkiem wobec innych wspólnot kościelnych wyznających wiarę w Chrystusa⁸. Papież zaleca, aby wspólnoty kościelne zostały

³ Por. Paweł VI, Adhortacja apostolska *Evangelii nuntiandi* (dalej EN), Kielce 1990, nr 54.

⁴ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Directorium catechetisticum generale* (dalej DCG), Kielce 1997, nr 27.

⁵ Por. DCG 27.

⁶ Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Catechesi tradendae* (dalej CT), Kielce 1996, nr 32.

⁷ Por. CT 32.

⁸ Por. tamże.

na katechezie przedstawione rzetelnie i poprawnie. Wiele elementów służących zbawieniu wiernych znajduje się również we wspólnotach kościelnych będących poza obrębem Kościoła katolickiego. Katolicy w ten sposób będą mieli możliwość nie tylko poznać inne wspólnoty, ale pogłębić własną wiarę oraz doceniać i zrozumieć własny Kościół, który mówi o sobie, że jest „powszechnym środkiem zbawienia”⁹.

4. *Dyrektorium ogólne o katechizacji*

Dyrektorium ogólne o katechizacji ogniskuje problem ekumenizmu w dwóch obszarach: katechezy i nauczania szkolnego religii. W nauczaniu szkolnym religii przekaz winien mieć charakter bardziej ekumeniczny i poznawczy¹⁰. Katecheza zaś ma zachęcać do postaw braterskich w stosunku do innych Kościołów. Ma także zapewnić dobrą znajomość innych wyznań i wspólnych dóbr duchowych znajdujących się we wspólnotach chrześcijańskich i Kościele katolickim. Dokument podkreśla, że „katecheza będzie miała wymiar ekumeniczny w takiej mierze, w jakiej będzie umiała wzbudzić i ożywiać «prawdziwe pragnienie jedności»”¹¹.

Życie religijne skupia się we wspólnocie. Rozumienie wspólnoty, w szczególności wśród chrześcijan, jest ważnym wyznacznikiem dialogu. Wyznawcy Chrystusa przyjmują, że każda wspólnota wspierana jest przez Ducha Świętego w celu rozpoznania powołania ekumenicznego. Uczestnicząc w dialogu ekumenicznym i inicjatywach zmierzających do realizowania jedności, chrześcijanie wypełniają prośbę Chrystusa o to, aby uczniowie stanowili jedno¹².

Wiara przekazywana jest poprzez nauczanie katechetyczne. Katecheza katolicka, jak podkreśla *Dyrektorium ogólne o Katechizacji*, realizuje swój wymiar ekumeniczny przez wykład całego Objawienia, podkreśla jedność wiary istniejącą wśród chrześcijan, wyjaśnia podziały i wskazuje odpowiednie kroki, by je przewyciężyć. Poprzez katechezę wśród wiernych Kościoła wzbudzone zostaje pragnienie jedności oraz katechizowani są przygotowywani do wzajemnego poszanowania i współżycia z wyznawcami innych wspólnot kościelnych¹³. Dialog ekumeniczny rozpoczyna się na katechezie, gdy przekazywane są prawdy doktrynalne wspólnot kościelnych, podejmujących ekumeniczny wysiłek. Znajomość doktryny pozwala na lepsze zrozumienie

⁹ CT 32.

¹⁰ Por. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji* (dalej DOK), Poznań 1998, nr 74.

¹¹ DOK 86.

¹² Por. DOK 197.

¹³ Por. DOK 109.

istoty danej wspólnoty kościelnej i daje to możliwość pogłębiania relacji ekumenicznych.

5. *Katechizm Kościoła Katolickiego*

Katechizm Kościoła Katolickiego – jak zaznacza Jan Paweł II w konstytucji *Fidei depositum* – jest autentycznym punktem odniesienia dla właściwego rozumienia wiary katolickiej oraz stanowi „pożyteczne i właściwe narzędzie służące komunii eklezjalnej”¹⁴. Benedykt XVI doceniając wysiłek swego poprzednika, podkreślił, że opracowany katechizm jest przepowiadaniem wiary, do którego potrzebna jest również refleksja teologiczna, gdyż wiara potrzebuje zrozumienia i teologicznych dociekań¹⁵. W Liście apostolskim *Porta fidei* Benedykt XVI napisał, że katechizm jest „cenną i niezbędną pomocą w systematycznym poznawaniu treści wiary”¹⁶. Właściwe rozumienie własnej wiary otwiera na wymiar ekumeniczny, który ma doprowadzić do jedności w Kościele Chrystusowym.

W paragrafie „Kościół jest jeden, święty, powszechny i apostolski” *Katechizm Kościoła Katolickiego* stwierdza, iż już na początku istnienia Kościoła miały w nim miejsce pewne rozłamy. Większe powstały w późniejszych wiekach, często nie bez winy ludzi należących do jednej czy drugiej wspólnoty¹⁷. Tych wszystkich, którzy przynależą do innych wspólnot kościelnych Kościół katolicki „otacza braterskim szacunkiem i miłością”¹⁸. Katechizm twierdzi ponadto, że liczne elementy prawdy i uświęcenia znajdują się poza granicami Kościoła. Są nimi słowo Boże, życie w łasce, wiara, nadzieja i miłość oraz wewnętrzne dary Ducha Świętego. Sam Chrystus posługuje się tymi Kościołami, aby ludzie mogli osiągnąć zbawienie¹⁹.

Katechizm zaznacza, że Chrystus zawsze udzielał Kościołowi daru jedności, dlatego wierni są zobowiązani do modlitwy i pracy, by jedność umacniać i jej strzec. Chrystus pragnie, aby jedność była rozumiana jako Jego dar i wezwanie Ducha Świętego²⁰. W celu osiągnięcia tego daru katechizm podaje następujące wymagania:

¹⁴ Jan Paweł II, Konstytucja *Fidei depositum*, w: *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 2009, s. 13.

¹⁵ Por. Benedykt XVI, *Aktualność doktrynalna Katechizmu Kościoła Katolickiego*, w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WK/aktualnoscd_kkk.html, dostęp z dn. 02.05.2015 r.

¹⁶ Benedykt XVI, *List apostolski motu proprio „Porta fidei”*, Poznań 2011, nr 12.

¹⁷ Por. KKK 817.

¹⁸ KKK 818.

¹⁹ Por. KKK 819.

²⁰ Por. KKK 820.

- stała odnowa Kościoła w wierności swemu powołaniu – zmierza ona do jedności;
- Kościół winien żyć według Ewangelii, gdyż niewierność słowo Bożemu jest przyczyną rozłamów;
- nawrócenie i modlitwę należy uznać za duszę całego ruchu ekumenicznego i nazywa się je ekumenizmem duchowym;
- braterskie poznanie;
- ekumeniczna formacja wiernych i kapłanów;
- teologiczny dialog między chrześcijanami;
- w różnych dziedzinach życia współpraca między chrześcijanami²¹.

Należy podkreślić, że jedność wszystkich chrześcijan nie jest tylko dziełem ludzkim. Wypływa ona z modlitwy samego Chrystusa, aby uczniowie byli jedno (por. J, 17,21).

O przywrócenie jedności powinien troszczyć się „cały Kościół, zarówno wierni, jak i ich pasterze”. Trzeba jednak mieć świadomość, że „ten święty plan pojednania wszystkich chrześcijan w jedność jednego i jedyne Kościoła Chrystusowego przekracza ludzkie siły i zdolności”. Dlatego więc pokładamy całą naszą nadzieję „w modlitwie Chrystusa za Kościół, w miłości Ojca ku nam, w mocy Ducha Świętego”²².

6. *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce i Podstawa programowa katechezy*

Dyrektorium katechetyczne Kościoła w Polsce konstatuje, że w katechezie nie powinno zabraknąć elementu ekumenicznego. Katecheza ma upowszechniać wśród katechizowanych postawę braterstwa. Dokument stawia przed katechezą także wymóg dialogu. Cała katecheza zmierza do podjęcia dialogu z innymi wyznawcami Chrystusa. Podstawą tego winna być katecheza eklezjalna, ukazująca Kościół jako apostolski i powszechny. Katechizowany znając zasady obowiązujące w dialogu ekumenicznym, będzie otwierał się na inne wspólnoty kościelne. Dokument zaznacza, że w rejonach, gdzie wyznawcy wspólnot niekatolickich stanowią liczną grupę, dialog winien być wsparty rzeczywistymi braterskimi kontaktami, wymianą myśli i wspólną modlitwą²³. Katechizowani powinni mieć obiektywną i rzetelną wiedzę o współbraciach w chrześcijaństwie i wyznawcach innych religii²⁴.

²¹ Por. KKK 821. Por. także DE 6.

²² KKK 822. Por. P. Hocken, *Druga paradygmatyczna zmiana*, w: *Ekumenizm dla ewangelizacji*, P. Kantyka, S. Pawłowski, Lublin 2015, s. 111.

²³ Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce* (dalej PDK), Kraków 2001, nr 78.

²⁴ Por. PDK 79.

Podstawa Programowa Katechezy o ekumenizmie wspomina w dwóch miejscach. W dziale „Katecheza wyznania i rozumienia wiary”, w rozdziale poświęconym katechezie wychowującej do życia wspólnotowego w zadaniach przeznaczonych dla nauczyciela religii stwierdza, że katecheza ma ukazać podstawy myśli ekumenicznej i wprowadzić w rzeczywistość Kościoła, jako dzieła Jezusa Chrystusa. Katechizowany ma zaznajomić się z takimi pojęciami jak interkomunia i sukcesja apostołska oraz poznać najważniejsze wyznania chrześcijańskie – prawosławie, protestantyzm, anglikanizm, starokatolicyzm. Ponadto winien poznać podobieństwa czy też różnice między katolicyzmem a pozostałymi głównymi wyznaniem chrześcijańskimi. Dokument podkreśla, że problemem są granice dialogu oraz perspektywy ekumenizmu. Dialog ekumeniczny zawiera w sobie granice, których Kościół nie może przekroczyć. Należy ukazać wysiłek podejmowany ze strony Kościoła i wspólnot chrześcijańskich w celu uzyskania jedności²⁵. W dziale „Katecheza świadectwem wiary” – przeznaczonym dla młodzieży ponadgimnazjalnej w wychowaniu do życia wspólnotowego – mówi się o misterium Kościoła. Znajomość zadań i zasad działania Kościoła pozwoli katechizowanym na podjęcie właściwego dialogu ekumenicznego bez uszczerbku dla własnej wspólnoty²⁶.

Dokumenty katechetyczne Kościoła w Polsce wpisują się w nurt problemów ekumenicznych występujących w świecie. Katecheza obecna w szkole w sposób wydatny winna przyczyniać się do dialogu ekumenicznego. Szczególnie ważne jest to w rejonach, gdzie katolicy spotykają się na co dzień z wyznawcami innych wspólnot chrześcijańskich.

II. Jedność Kościoła

W swoim nauczaniu Kościół katolicki bezustannie zwraca się do Ducha Świętego, prosząc Go o światło i prowadzenie ku jedności chrześcijan. Obecny papież Franciszek w swej adhortacji *Evangelii gaudium* podkreśla, że „nie ma większej wolności od tej, by pozwolić się prowadzić Duchowi, (...) oraz pozwolić, aby On (...) uświęcał, prowadził, kierował i pobudzał tak, jak On pragnie. On dobrze wie, czego potrzeba w każdej epoce i w każdym momencie”²⁷. Należy zaznaczyć, że słowa te stanowią rozwinięcie eklezjologii Soboru Watykańskiego II, która ukierunkowana jest na jedność między wyznawcami Chrystusa. Dialog ekumeniczny winien prowadzić do komunii w dziele misyjnym, a misja do komunii. W obecnej dobie dla papieża najważniejszą rzeczą

²⁵ Por. Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* (dalej PPK), Kraków 2010, s. 76.

²⁶ Por. PPK s. 57.

²⁷ Papież Franciszek, Adhortacja apostołska *Evangelii gaudium* (dalej EG), nr 280.

jest znajomość Jezusa, która prowadzi do jedności między Jego wyznawcami. Pozytywna odpowiedź odnosząca się do znajomości Jego Osoby prowadzi do modlitwy i komunii braterskiej w Duchu Świętym²⁸. Jedność zatem wypływa z pragnienia pogłębiania znajomości Jezusa.

Ekumenizm jest troską o urzeczywistnienie się widzialnej jedności Kościoła²⁹. Poszukiwanie tej jedności to zadanie całego Kościoła – zarówno wiernych, jak i pasterzy – i istotny element całokształtu działań Kościoła, zwłaszcza katechetycznych. Troska ta wynika z faktu, że jedność Kościoła stanowi istotny przymiot jego natury, gdyż winien być jeden ze względu na swoje źródło, jakim jest jedność Trójcy Świętej, oraz winien stanowić jedną duszę ze względu na Ducha Świętego, napęniającego Kościół i mieszkającego w duszach wiernych³⁰. Podziały między chrześcijanami przeszkadzają Kościołowi w urzeczywistnianiu pełni katolicyzacji u tych, którzy wprowadzili przez chrzest do niego przynależą, lecz odłączyli się od pełnej z nim wspólnoty³¹. *Dekret o ekumenizmie* Soboru Watykańskiego II wyraźnie zaznacza, że „wierni Kościoła katolickiego w działalności ekumenicznej powinni troszczyć się o braci odłączonych, modląc się za nich, kontaktując się z nimi w sprawach Kościoła...”³² i w ten sposób powinni przyczyniać się do jedności wyznawców Chrystusa. W innym miejscu wspomniany dokument zaznacza, że pragnieniem Jezusa była jedność Jego wszystkich wyznawców, a także

aby dzięki działaniu Ducha Świętego lud wzrastał za sprawą wiernego głoszenia Ewangelii, udzielania sakramentów i pełnego miłości kierowania przez Apostołów i ich następców (...). On też zaprowadza w swoim ludzie jedność w wyznawaniu jednej wiary, we wspólnym sprawowaniu kultu Bożego oraz w braterskiej zgodzie rodziny Bożej³³.

Katechizm Kościoła Katolickiego przypomina, że od samego początku w jednym Kościele istniała wielka różnorodność, która pochodzi z wielości darów Bożych i z mnogości osób, które je przyjmują. W jedności Ludu Bożego ukazuje się różnorodność narodów i kultur, uwarunkowań i stylów życia, darów i urzędów. Wszystko to zadecydowało o prawomocnym istnieniu Kościołów partykularnych, cieszących się własnymi tradycjami w łonie jednej wspólnoty Kościoła. Wielkie bogactwo tych różnorodności nie sprzeciwia się wszakże jedności Kościoła, podczas gdy grzech i jego konsekwencje

²⁸ Por. P. Hocken, *Druga paradygmatyczna zmiana katolickiego ekumenizmu*, s. 109.

²⁹ Por. KKK 882.

³⁰ Por. KKK 813.

³¹ Por. KKK 885.

³² DE 4.

³³ DE 2.

zagrożają ustawicznie darowi jedności³⁴. Papież Franciszek odwołując się do różnorodności, porównał ją z harmonią, tworzoną przez różne instrumenty w orkiestrze. W swoim nauczaniu używa sformułowania „pojednana różnorodność”³⁵, która prowadzi do żywej komunii, jako ostatecznego celu ekumenizmu³⁶. Wszystkie te elementy trzeba uwzględnić w nauczaniu katechetycznym. Nie należy zatem wykluczać jedności w różnorodności, ale podkreślając ten element w katechezie, ukazywać ostateczny cel ekumenicznych działań, jakim jest pełna jedność chrześcijan. Katecheza pod tym względem ma wielkie zadanie, gdyż to właśnie na katechezie wyznawcy Kościoła katolickiego dowiadują się, że istnieją inni wyznawcy Chrystusa, uznający Jego Osobę za fundament swojego życia.

Podstawową i najdoskonalszą więzią jedności jest miłość. O jedności Kościoła pielgrzymującego decydują również widzialne więzy wspólnoty. *Katechizm Kościoła Katolickiego* wymienia następujące elementy jedności Kościoła:

- wyznanie jednej wiary otrzymanej od Apostołów,
- wspólne celebrowanie kultu Bożego, przede wszystkim sakramentów,
- sukcesję apostolską za pośrednictwem sakramentu święceń.

Sukcesja apostolska strzeże zgody braterskiej jednej rodziny Bożej. W dialogu ekumenicznym oraz w nauczaniu katechetycznym ten element należy z uwagą i właściwym teologicznym rozumowaniem nauczać³⁷.

Stwierdzenia *Katechizmu Kościoła Katolickiego* nie stoją w sprzeczności z nauczaniem obecnego papieża, który zwraca uwagę przede wszystkim na znajomość Jezusa przez uczestniczących w dialogu, a także na poddanie się działaniu Ducha Świętego. Akceptacja takiego ekumenicznego paradygmatu według Franciszka powoduje wzrost wzajemnego szacunku i daje swobodę do działań Ducha Świętego, przemieniającego serca i usuwającego bariery³⁸. Należy też zaznaczyć, że katechizm podkreśla, iż we wspólnotach powstałych na skutek różnych rozłamów są wyznawcy „przepojeni (...) wiarą Chrystusową”³⁹, których należy otoczyć troską. Dla okazania wagi szukania jedności między wyznawcami Chrystusa katechizm stwierdza: „Duch Chrystusa posługuje się (...) Kościołami i wspólnotami kościelnymi jako środkami zbawienia, których moc pochodzi z pełni łaski i prawdy, jaką Chrystus powierzył Kościołowi katolickiemu”⁴⁰. Zatem nauczanie katechetyczne winno uwzględniać

³⁴ Por. KKK 814.

³⁵ EG 230.

³⁶ Por. P. Hocken, *Druga paradygmatyczna zmiana*, s. 111.

³⁷ Por. KKK 815. Zob. KK 14; DE 2; KPK z 1982 kan. 205.

³⁸ Por. P. Hocken, *Druga paradygmatyczna zmiana*, s. 111.

³⁹ KKK 818.

⁴⁰ KKK 819.

ten element, unaoczniając jednocześnie ogromne działanie Ducha Świętego, który jest duszą działań ekumenicznych.

III. Katecheza ewangelizacyjna o ekumenizmie

Papież Franciszek w swojej adhortacji *Evangelii gaudium* podkreśla, że wierni Kościoła nie mogą zostać

obojętni wobec olbrzymiej rzeszy, która nie przyjęła orędzia Jezusa Chrystusa. Stąd zaangażowanie się na rzecz jedności, ułatwiającej przyjęcie Jezusa Chrystusa, przestaje być czystą dyplomacją lub działaniem pod przymusem, lecz przemienia się w nieodzowną drogę ewangelizacji⁴¹.

Zdaniem Franciszka ekumenizm jest drogą ewangelizacji, którą Kościół prowadzi w ramach działalności katechetycznej, w wymiarze nauczania parafialnego, szkolnego czy misji *ad gentes*.

Ewangelizacja stanowi zjawisko wielopłaszczyznowe, bogate i dynamiczne, wymykające się jednoznacznym określeniom i prostym opisom. Dlatego należy unikać w określaniu tego zjawiska definicji redukujących. Jeśli rozumiemy je jako całkowite posłannictwo Kościoła, to należy stwierdzić, że jest to całościowy proces, dzięki któremu Kościół poruszany Duchem Świętym głosi światu Ewangelię, daje świadectwo, wychowuje do wiary, celebrowe sakramenty oraz przenika do porządku doczesnego świata⁴². Tę złożoną rzeczywistość trudno jest zamknąć w formie ścisłej definicji. Nie znaczy to jednak, że nie jest możliwe przedstawienie pełnego znaczenia owej rzeczywistości.

Dekret soborowy o działalności misyjnej Kościoła przedstawia ewangelizację jako synonim przepowiadania misyjnego⁴³. W dalszej części dekret ukazuje ewangelizację już nie tylko jako głoszenie zbawczego orędzia, lecz całą działalność misyjną Kościoła⁴⁴. W innych dokumentach soborowych ewangelizacja oznacza wszelką posługę słowa⁴⁵. *Directorium catechetisticum generale*, będąca pierwszym dokumentem katechetycznym, nawiązuje do ewangelizacji, którą określa jako „przepowiadanie o charakterze misyjnym, które ma na uwadze zapoczątkowanie wiary”⁴⁶.

Kościół coraz wyraźniej w swoim nauczaniu rozumie ewangelizację nie jako zjawisko statyczne, jednorazowe i proste, lecz jako pewien dynamizm

⁴¹ EG 246.

⁴² Por. N. Canizares, *Ewangelizacja*, w: *Słownik katechetyczny*, red. C. Bissoli, Warszawa 2007, s. 255.

⁴³ Por. Sobór Watykański II, Dekret o działalności misyjnej Kościoła (dalej DM), nr 6.

⁴⁴ Por. DM 23.

⁴⁵ Por. KK 35, DB 6, KDK 44.

⁴⁶ DCG 17.

i złożoność, które trwają i rozwijają się w czasie, aż do powtórnego przyjścia Chrystusa Pana. Stanowi to nadzieję i daje zachętę do głoszenia Dobrej Nowiny we współczesnym świecie, pomimo doświadczanych trudności. Rozumienie ewangelizacji jako długotrwałego procesu wynika ze złożoności tego procesu, z szacunku Boga dla wolności człowieka oraz z rytmu rozwoju społeczeństw i kultur, a także z przeciwności, jakich Kościół doświadcza, głosząc Ewangelię⁴⁷.

Dyrektorium ogólne o katechizacji rozumie „ewangelizację jako proces, przez który Kościół, poruszany przez Ducha Świętego, głosi i rozpowszechnia Ewangelię na całym świecie”⁴⁸. Zawiera on różne, powiązane ze sobą elementy, takie jak: „głoszenie, świadectwo, nauczanie, sakramenty, miłość bliźniego, czynienie uczniami”⁴⁹. Podobne rozumienie ewangelizacji przyczynia się do właściwego rozumienia misji *ad gentes* Kościoła. Staje się on w ten sposób obecny w świecie z nauką Chrystusa i dokonuje jego przemiany na każdym poziomie egzystencji.

Z pojęciem ewangelizacji związane jest także sformułowanie, którego po raz pierwszy w Polsce użył Jan Paweł II, a mianowicie *nowa ewangelizacja*. Papież odwołując się do historii Polski, zachęcał do ponownego głoszenia Ewangelii. Pragnął, aby na nowo Ewangelia rozbrzmiewała nie tylko w Polsce, ale na całym świecie. Uznał on postawienie krzyża na nowohuckim osiedlu, które miało być pozbawione religijnych elementów, za znak nowej ewangelizacji⁵⁰.

Nową ewangelizację należy zatem rozumieć jako głoszenie Ewangelii do ludzi ochrzczonych, u których wiara osłabła bądź wręcz zanikła. Ci ochrzczeni znają chrześcijaństwo powierzchownie lub mają o nim fałszywe wyobrażenie. Niejednokrotnie ta słaba znajomość chrześcijaństwa staje się źródłem uprzedzeń i niechęci czy wręcz wrogości. Egzystują oni wprawdzie w środowisku, które zachowuje elementy tradycji chrześcijańskiej, ale są narażeni na zaprzepaszczenie całego duchowego dziedzictwa pod wpływem działalności sekt, ideologii czy prądów ateistycznych⁵¹. Nowa ewangelizacja nie oznacza głoszenia jakiejś nowej Ewangelii, gdyż żadnej innej Ewangelii nie ma. Treścią ewangelicznego orędzia, które Kościół przepowiada, jest Objawienie Boże zawarte w Piśmie Świętym i Tradycji. W centrum tego orędzia znajduje się osoba

⁴⁷ Por. G. Puchalski, *Ewangelizacja i nowa ewangelizacja w nauczaniu Kościoła*, w: *Katecheza ewangelizacyjna. Poszukiwanie koncepcji*, red. P. Mąkosa, Lublin 2010, s. 14.

⁴⁸ DOK 48.

⁴⁹ DOK 49.

⁵⁰ Por. Jan Paweł II, *Homilia podczas Mszy św. w sanktuarium Krzyża Świętego w Mogile–Nowej Hucie*, 9 VI 1979, w: *Pielgrzymki do Ojczyzny. Przemówienia i homilie Ojca Świętego Jana Pawła II*, Warszawa 1979, s. 278–279.

⁵¹ Por. G. Puchalski, *Ewangelizacja i nowa ewangelizacja*, s. 18.

Jezusa Chrystusa, w którym wypełniły się wszystkie proroctwa. Ewangeliczne orędzie winno być przekazywane wiernie, całościowo i bez zniekształceń. Nowa ewangelizacja oznacza więc głoszenie treści, które są znane w Kościele. A zatem nie jest ona ani poszerzeniem, ani uszczupleniem Ewangelii, czy dostosowaniem jej do dzisiejszego świata. Jest ona głoszeniem misterium paschalnego Jezusa Chrystusa, który odkupiwszy człowieka, zasiada po prawicy Boga Ojca⁵².

Po nakreśleniu podstawowych terminów, należy zastanowić się, jak rozumieć tę katechezę w kontekście ekumenizmu w wymiarze ewangelizacyjnym. Wydaje się, że postawą do głoszenia katechezy ewangelizacyjnej w aspekcie ekumenicznym jest rzetelne przedstawienie doktryny Kościoła katolickiego oraz nauki innych Kościołów i Wspólnot kościelnych. Poznanie podstawowych prawd wiary pomoże katechizowanym w pogłębieniu własnej wiary oraz pozwoli na poznanie innych chrześcijan⁵³.

Podstawowymi założeniami katechezy ewangelizacyjnej o wymiarze ekumenicznym winno być:

- 1) nauczanie doktryny;
- 2) wprowadzenie w całe życie chrześcijańskie;
- 3) przygotowanie katechizowanych do kontaktu i życia z innymi chrześcijanami;
- 4) uformowanie katechizowanych jako katolików szanujących pozostałych chrześcijan;
- 5) wytworzenie u katechizowanych postaw szacunku dla wartości obecnych w innych tradycjach chrześcijańskich;
- 6) dostrzeżenie i podtrzymywanie nowych relacji, które wytworzyły się między chrześcijanami;
- 7) podjęcie wyzwania opracowania wspólnej międzywyznaniowej katechezy⁵⁴.

Widzimy zatem, że przed katechezą stoi ogromne wyzwanie ekumeniczne i ewangelizacyjne. Ewangelizacją należy nie tylko objąć katolików, którzy utracili poczucie przynależności do Kościoła, ale także innych chrześcijan, którzy na skutek różnych zawirowań nie czują się wyznawcami Jezusa. W działaniu ekumenicznym istotnym założeniem jest jedność wszystkich chrześcijan. Jeśli zatem głoszenie na nowo Ewangelii wyznawcom Chrystusa przyczyni się do ich powrotu do Kościoła lub Wspólnoty kościelnej, a to

⁵² Por. tamże, s. 19.

⁵³ Por. P. Kantyka, *Ekumenizm i katecheza*, w: *Ekumenizm dla ewangelizacji*, red. P. Kantyka, S. Pawłowski, Lublin 2015, s. 170. Zob. także Papieska Rada ds. Popierania Jedności Chrześcijan, *Dyrektorium w sprawie realizacji zasad i norm dotyczących ekumenizmu z 25 marca 1993 r.* (dalej NDE), AAS 85 (1993).

⁵⁴ Por. P. Kantyka, *Ekumenizm i katecheza*, s. 171–173.

doprowadzi do jedności, to należy uznać za sukces działalność katechetyczną Kościoła w wymiarze ekumenicznym.

Wydaje się koniecznym, aby w naszych rozważaniach zaznaczyć hierarchię prawd wiary, które winny być podane w katechezie ewangelizacyjnej o ekumenizmie. Powołując się na *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, należy wymienić pięć obszarów hierarchizacji:

- 1) historia zbawienia skoncentrowana na Jezusie Chrystusie jako centrum,
- 2) Symbol Apostolski jako żywa synteza misterium chrześcijańskiego i klucz do lektury Pisma Świętego,
- 3) sakramenty jako organiczna całość wypływająca z misterium paschalnego Chrystusa, a Eucharystia ukazana jako „sakrament sakramentów”,
- 4) przykazanie miłości Boga i bliźniego hierarchia wartości w orędziu moralnym,
- 5) modlitwa Pańska jako „streszczenie Ewangelii” i synteza bogactwa modlitw Kościoła⁵⁵.

W całym nauczaniu katechetycznym istotne jest, aby w sposób właściwy i uporządkowany przekazać orędzie zbawienia. Ekumenizm i działalność ekumeniczna Kościoła domaga się, żeby przekazywać orędzie zbawienia tak, by jego głoszenie prowadziło ku jedności w różnorodności.

Papież Franciszek zwraca uwagę, że w tej hierarchii prawd wiary ważnym staje się język przepowiadania⁵⁶ oraz konsekwentne stosowanie zasady hierarchii prawd w nauczaniu moralnym⁵⁷. Należy zatem zadbać, aby w katechezie ewangelizacyjnej o ekumenizmie te prawdy były nauczane we właściwej hierarchii, ponadto zaś podkreślać, że katecheza stanowi uprzywilejowane miejsce ekumenicznej formacji wiernych⁵⁸.

Ewangelizacja stanowi dla Kościoła bezustanne wyzwanie. Takim wyzwaniem jest także ekumenizm, który stale się rozwija. W dialogu ekumenicznym dobra katecheza ewangelizacyjna na temat jedności oraz prawd wiary i ich hierarchii może przyczynić się do pogłębienia wzajemnych relacji między chrześcijanami. W świecie, w którym próbuje się „wypchnąć” Chrystusa z życia społecznego, podjęcie wzajemnego dialogu między wyznawcami Chrystusa czyni ich bardziej widocznymi oraz stają się oni bardziej odpornymi na wszelkie próby laicyzacji. Zadaniem Kościoła jest tak formować wiernych, aby znali swoich braci w Chrystusie, przyczyniali się do dialogu i prowadzili

⁵⁵ Por. DOK 115.

⁵⁶ Por. EG 34.

⁵⁷ Por. EG 36.

⁵⁸ Por. S. Pawłowski, *Hierarchia prawd wiary w katechezie a ekumenizm*, w: *Ekumenizm dla ewangelizacji*, red. P. Kantyka, S. Pawłowski, Lublin 2015, s. 188–189.

ewangelizację we własnym środowisku. Papież Franciszek w swojej adhortacji *Evangelii gaudium* zaznacza, że wierni w działaniu ekumenicznym i ewangelizacyjnym muszą mieć na uwadze „serce Ewangelii”, którym jest orędzie Jezusa Chrystusa. Należy je ukazywać tak, aby wierni Kościoła i inni wyznawcy Chrystusa poznali prawdy wiary. Owo „serce Ewangelii” prowadzi do fundamentalnego wydarzenia, jakim była śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa. To wydarzenie dla chrześcijan stanowi także podstawę do dialogu i wzajemnych braterskich relacji⁵⁹.

Summary

CATECHESIS, EVANGELIZATION AND ECUMENISM IN THE POST-CONCILIAR TEACHING OF THE CHURCH

Catechesis is an important part of the Church's ministry. The Church constantly ponders on the new, effective ways of reaching out with the Gospel to the world. This applies both to those who do not know Jesus, as well as to the people who have lost a sense of belonging to the Church. An important role in this process is played by the evangelization catechesis. It is the Church's response to the living conditions of modern societies, which have been baptized but have lost the sense of belonging to the community of believers. One must preach Gospel to these people once again, revealing its beauty and everlastingness.

An important issue in this catechetical process is the unity of the followers of Jesus. To understand unity, how to practice it and what are its areas, is a task of ecumenical activity. All catechetical documents of the Polish and universal Church highlight the need for ecumenical activity. Catechesis both in the parish and in schools is required to practice ecumenism.

In order for the followers of Jesus Christ to know each other better, the Church offers evangelization catechesis on ecumenism. On the one hand, this should allow both the Catholic faithful, as well as to those who do not belong to the Church, to familiarize themselves with the truths of faith. On the other hand, such a measure should allow the Catholics to familiarize themselves with the faith of their brothers and sisters in Christ. Mutual understanding and dialogue guarantee the effectiveness of the evangelization catechesis on the truths of faith in the context of ecumenism.

Keywords: catechesis, evangelization, evangelization catechesis, ecumenism, unity of the Church.

Słowa kluczowe: katecheza, ewangelizacja, ekumenizm, katecheza ewangelizacyjna, jedność, Kościół.

⁵⁹ Por. EG 34–39.

Ks. dr Jarosław CZERKAWSKI – ur. w 1968 r. w Goleniowach. Absolwent WSD w Kielcach. Tytuł doktora teologii z zakresu katechetyki uzyskał w 2005 r. na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II w Lublinie. Redaktor serii podręczników do katechezy w młodszym wieku szkolnym oraz materiałów duszpastersko-liturgicznych dla kapłanów diecezji kieleckiej.